

DROGI ROZWOJU DUCHOWEGO W RODZINIE

Rodzina drogą Kościoła

Niezwykłe bogate jest nauczanie o małżeństwie i rodzinie. Bł. Jan Paweł II wielokrotnie i przy różnych okazjach okazywał zainteresowanie sprawami małżeństw i rodzin. Jako Papież dał wyraz tym zainteresowaniom, ogłaszając wiele dokumentów na temat rodziny, m.in. adhortację apostolską *Familiaris consortio* (1981) i *List do Rodzin* (1994). W Watykanie powstała też *Karta Praw Rodziny* (1983). Dzięki chrześcijańskiej rodzinie, której twórcą jest sam Bóg, wspólnota Kościoła żyje i spełnia przekazane sobie od Chrystusa posłannictwo (por. Mt 28, 18-20; Mk 16, 15; Łk 24, 46-48; J 20, 21; 1 Kor 9,16; KDK 48; KKK 1603). Kościół obejmuje swą troską rodzinę – kolebkę i szkołę życia¹.

W Jasnogórskich Ślubach Narodu Polskiego Biskupi na Jasnej Górze 26 sierpnia 1956 roku, powtarzając śluby króla Jana Kazimierza, ślubowali: „Wielka Boga-Człowieka Matko! Bogurodzico Dziewico, Bogiem sławiona Maryjo! Królowo świata i Polski Królowo! My Biskupi Polscy i Królewskie Kapłaństwo, Lud nabyty zbawczą Krwią Syna Twojego (...) przyrzekamy uczynić wszystko, co leży w naszej mocy, aby Polska była rzeczywistym Królestwem Twoim i Twojego Syna, poddanym całkowicie pod Twoje pano-

¹ Por. Jan Paweł II, *Kościół wspólną ewangelizującą*, art. cyt., s. 16; W. Kawecki, *Kultura w strategii troski o rodzinę*, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 1(2006), s. 92-106; J. Bajda, *Rodzina w planie Bożym*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 120-121; tenże, *Odpowiedzialne rodzicielstwo a antykoncepcja*, „*Communio* 4(1984)6, s. 102-120; A. Romo Román, *Prorocka rola rodziny*, „*Communio*” 23(2003)4, s. 106-114; Cz. Parzyszek SAC, *Znaczenie nowej ewangelizacji dla odnowy współczesnego świata*, Ząbki 2012, s. 171-177. Ponadto następujące zeszyty „*Communio*” w całości poświęcone zostały problematyce rodziny: *Małżeństwo i rodzina*, „*Communio*” 1(1981)5; *Wychowanie chrześcijańskie*, „*Communio*” 2(1982)5; *Rodzina przyszłości*, „*Communio*” 6(1986)6; *Czcij ojca i matkę*, „*Communio*” 11(1991)1.

wanie w życiu naszym osobistym, rodzinnym, narodowym i społecznym. (...) Przymykamy Ci z oczyma utkwionymi w Żłóbek Betlejemski, że odtąd wszyscy staniemy na straży budzącego się życia. Walczyć będziemy w obronie każdego poczętego dziecięcia i każdej kołyski równie mężnie, jak Ojcowie nasi walczyli o byt i wolność Narodu, płacąc obficie krwią własną. Gotowi jesteśmy raczej śmierć ponieść, aniżeli śmierć zadać bezbronnym. Dar życia uważać będziemy za największą Łaskę Ojca wszelkiego Życia i za najcenniejszy skarb Narodu. (...) Przymykamy stać na straży nierozwalności małżeństwa, bronić godności kobiety, czuwać na progu ogniska domowego... Przymykamy umacniać w rodzinach królowanie Syna Twego Jezusa Chrystusa, bronić czci Imienia Bożego, wszczepiać w umysły i serca dzieci ducha Ewangelii i miłości ku Tobie, strzec prawa Bożego, obyczajów chrześcijańskich i ojczy-
stych (...) wychować młode pokolenie w wierności Chrystusowi, bronić przed bezbożnictwem i zepsuciem i otoczyć czujną opieką rodzicielską (...) kroczyć za Słońcem Sprawiedliwości, Chrystusem Bogiem naszym”.

W dzisiejszych czasach rodzina w niczym nie przypomina już tej, jaka sprawnie mogła funkcjonować jeszcze kilkadziesiąt lat temu. Wiele osób z nostalgią i zadumą w głosie twierdzi, iż czasy po prostu się zmieniły². Obecnie rodzice dają dzieciom o wiele większą swobodę, przez co mogą one samodzielnie kształtować swój charakter. Jednocześnie są one narażone na wiele groźnych zjawisk, którym nierzadko nie potrafią się oprzeć. Coraz częściej rodzice nie potrafią rozmawiać z dziećmi i przestrzegać ich przed groźnymi niebezpieczeństwami, bowiem pogrążeni w pracy nie zauważają nawet, iż coś dookoła nich może układać się źle. Dzieci zwykle bardzo dużo czasu spędzają przed komputerem, podczas gdy ich rodzice, albo pracują, albo robią to samo co dzieci w swoim pokoju. Niestety dzieci stają się coraz bardziej agresywne i niegrzeczne, do głów wpadają im coraz bardziej nieprawdopodobne

² Szerzej na temat sytuacji rodziny napisał. St. Stefanek TChr, *Specyfika ewangelizacji w środowisku rodziny chrześcijańskiej*, w: *Ewangelizacja odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, red. W. Przygoda, E. Robek SAC, Sandomierz 2011, s. 119-138; Por. *Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie polskim*, red. W. Warzywoda-Kruszyńska, P. Szukalski, Łódź 2004; W. Majkowski, *Rodzina polska w kontekście nowych uwarunkowań*, Kraków 2010.

pomysły. Nierzadko nie uznają one w życiu żadnych autorytetów, nie szanują ani rodziców, ani nauczycieli, ani jakichkolwiek innych osób, z którymi mają do czynienia. Warto jednak pamiętać o tym, iż choć przedstawiony powyżej obraz rodziny jest w dzisiejszych czasach bardzo modny, to nie wszystko jest tak złe, jak się wydaje. W wielu rodzinach ze względu na nieco bardziej przyjacielskie relacje pomiędzy rodzicami i dziećmi panuje o wiele większa swoboda³. Ważną sprawą jest, aby rodzina była środowiskiem wychowawczym.

Drogi rozwoju rodziny wskazane podczas *Światowych Spotkań Rodzin*

Świadectwem troski bł. Jana Pawła II i jego następcy o podstawową komórkę społeczną stały się też *Światowe Spotkania Rodzin*, organizowane co trzy lata⁴. Pierwsze z nich odbyło się w dniach 8-9 października 1994 r. w Rzymie. W Kościele katolickim trwał wówczas *Rok Rodziny*. Ojciec święty pragnął uwrażliwić cały Kościół, a także społeczność międzynarodową, szczególnie na

³ Nie ma już tematów tabu, o których nie można by rozmawiać z rodzicami i które wzbudzają wstyd i niesmak. Jest to bez wątpienia bardzo dobre zjawisko, bowiem pozwala na swobodne rozwijanie się młodych ludzi oraz na uczestnictwo w tym procesie ich rodziców. Ze względu na dużą konkurencję na rynku pracy wielu młodych ludzi już od najmłodszych lat chodzi na korepetycje i dodatkowe zajęcia. Musi pracować na swój sukces ciężko i skrupulatnie, niemniej jednak tylko w taki sposób można zapewnić sobie dobrą przyszłość. Bardzo często bowiem droga na szczyt jest o wiele trudniejsza niż ktokolwiek może przypuszczać i nie wszystkim udaje się nią przejść. Por. U. Bernardi, *Święto, rodzina i duch wspólnotowy*, „Communio” 15(1995)5, s. 129-138; J. Tarnowski, *Rodzice wobec dorastających dzieci*, „Communio” 5(1985)3, s. 125-132; J. Turowski, *Problemy współczesnej rodziny*, w: *Rodzina w zmieniającym się świecie*, red. P. Kryczko, Lublin 1997.

⁴ Por. J. Bajda, *Rodzina w nauczaniu magisterium Kościoła*, w: *Rodzina na przełomie wieków*, red. K. Majdański, Łomianki 2000; A.F. Dziuba, *Rodzina w dialogu z Bogiem w nauczaniu Ojca Świętego Jana Pawła II*, Warszawa 2006; J. Nagórny, *Małżeństwo i rodzina jako „communio personarum”*, w: *Człowiek, miłość, rodzina. „Humanae vitae” po 30 latach. Materiały z sympozjum KUL*, 3-4.12.1998, red. J. Nagórny, Lublin 1999; J. Perszon, *Rodzina – zagrożona nadzieja. Refleksje w oparciu o nauczanie Jana Pawła II*, „Ateneum Kapłańskie” 147(2006), z. 584, s. 6-20; S. Szczerek, *Posługa rodzinna w nauczaniu Jan Pawła II*, Sandomierz 2006.

duchowy wymiar rodziny. Już na początku roku ukazał się *List do Rodzin*, a na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim odbyło się sympozjum międzynarodowe nt. *Rodzina sercem cywilizacji miłości*. Bł. Jan Paweł II spotkał się z rodzinami i wygłosił przemówienie, w którym odpowiadał na pytanie: czym jesteś, rodzinno chrześcijańska? Głównym punktem Spotkania była Msza św. na Placu św. Piotra, której przewodniczył bł. Jan Paweł II. W kazaniu mówił on o „Ewangelii rodziny”, czyli o zespole pewnych podstawowych wartości, którymi winna się odznaczać każda rodzina, zwłaszcza chrześcijańska. Tak więc *troska o podstawowe wartości* – to zasadnicze zadanie rodziny w świetle pierwszego Spotkania Rodzin⁵.

Drugie Światowe Spotkanie Rodzin z Ojcem świętym odbyło się w Rio de Janeiro, w dniach 2-6 października 1997 r. pod hasłem: *Rodzina – dar i zadanie, nadzieja ludzkości*. Poprzedził je kongres teologiczno-duszpasterski. Bł. Jan Paweł II w spotkaniu podkreślił, że rodzina jest darem i zadaniem dla człowieka i społeczeństwa. Wezwał też zebranych do budowania cywilizacji miłości i opartego na niej nowego społeczeństwa oraz aby „bronili swych rodzin jako cennego i niezastąpionego daru” Zaapelował o zapewnienie rodzinom „ochrony sprawiedliwych praw, które pomogłyby pokonać nędzę i klęskę bezrobocia”. Podczas Mszy świętej Ojciec święty po raz kolejny z wielką mocą podkreślił nierozzerwalność małżeństwa jako podstawy zdrowej, odpowiedzialnej i szczęśliwej rodziny⁶.

W dniach 14-15 października 2000 r. kolejne Światowe Spotkanie Rodzin z Ojcem świętym w ramach Roku Świętego powróciło do Rzymu. Tradycyjnie odbył się (11-13 października w Auli Pawła VI) międzynarodowy kongres teologiczno-duszpasterski pod hasłem: *Dzieci są wiosną rodziny i społeczeństwa*. Podczas spotkania Ojciec święty podkreślił, niestety, nie wszędzie dzieci są wiosną rodziny i społeczeństwa, a w wielu krajach żyją one w bardzo

⁵ Por. E. Kaczyński, *Małżeństwo i rodzina jako komunia osób*, „Communio” 6(1986)6, s. 10-16; B. Mierzwiński, *Apostolat rodziny chrześcijańskiej*, „Katecheta” 1(1966), s. 1-8.

⁶ Por. P. Góralczyk, *Rozwód i powtórne małżeństwo*, „Communio” 18(1998)1, s. 113-130; D. Kornas-Biela, *Współczesny kryzys ojcostwa*, w: *Oblicza ojcostwa*, red. D. Kornas-Biela, Lublin 2001; J. Pulikowska, *Wartość ojcostwa – ocalić ojcostwo – najważniejszą karierę mężczyzny*, w: *Międzynarodowy Kongres o Godność Ojcostwa*, red. E. Kowalewska, Gdańsk 2000; M. Sędek, *Drogi dojrzałości*, Krościenko 2002.

trudnych warunkach. Dlatego Papież przypomniał ojcom i matkom o ich powołaniu „do niezwykle wzniosłej misji, jaką jest współdziałanie ze Stwórcą w przekazywaniu życia” i wezwał ich, aby nie lękali się życia. „Głoście wartość rodziny i zarazem wartość życia! Bez tych wartości nie będzie przyszłości godnej człowieka!” – wołał na zakończenie. W kazaniu podkreślił m.in., że „wydając na świat dzieci małżeństwo osiąga pełny rozkwit: dokonuje się w nich uwieńczenie owej całkowitej wspólnoty życia, która czyni małżonków «jednym ciałem»”. „Dzieci nie są «dodatkiem» do życia małżeńskiego, nie są «opcją», ale »najcenniejszym darem«, wpisany w samą naturę związku małżeńskiego”. Zatem w Rzymie wybrzmiała troska o dzieci jako niesamowity dar każdej rodziny.

Czwarte Światowe Spotkanie Rodzin odbyło się 22-26 stycznia 2003 r. w stolicy Filipin – Manili pod hasłem: *Rodzina chrześcijańska dobrą nowiną dla trzeciego tysiąclecia*. Po raz pierwszy w historii Światowych Spotkań Rodzin nie mógł wziąć w nich bezpośredniego udziału bł. Jan Paweł II. Jednak dzięki satelitarnym łączom papież gorąco zaapelował: „Drogie rodziny chrześcijańskie! Głoście światu z radością ten wspaniały skarb, który niesiecie jako kościoły domowe! Małżonkowie chrześcijańscy! W waszej wspólnocie życia i miłości, w waszym wzajemnym oddaniu i wielkodusznym przyjmowaniu dzieci, bądźcie w Chrystusie światłem świata!” Papież podkreślił dalej, że „rodzina oparta na małżeństwie jest dziedzictwem ludzkości, jest wielkim dobrem najwyższej wartości, koniecznym dla życia, rozwoju i przyszłości narodów” i jest niezbędna dla prawdziwej „ekologii ludzkiej”. W Manili bł. Jan Paweł II ukazał rodzinę jako Kościół domowy i wielkie dobro dla życia i przyszłości całych narodów⁷.

⁷ Por. L. Andrzejczak, *Rodzina Kościołem domowym*, „Ateneum Kapłańskie” 92(1979), z. 420, s. 161-164; H. Langkammer, *Kościół domowy w Nowym Testamencie*, w: *Biblia o rodzinie*, red. G. Witaszek, Lublin 1995; E i M. Marczewscy, *Kościół domowy. Ocena pojęcia*, w: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, red. A. L. Szafrąński, Lublin 1985; Cz. Murawki, *Rodzina domowym Kościołem*, w: *Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. Program duszpasterski na rok 1994-1995, Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*, red. E. Szczotek, A. Liskowacka, Lublin 1999; E. Ozorowski, *Kościół domowy w Kościele powszechnym*, w: *Teologia małżeństwa i rodziny*, t. 2, red. K. Majdański, Warszawa 1990, s. 41-49.

Kolejne, piąte *Światowe Spotkanie Rodzin* odbyło w dniach 1-9 lipca 2006 r. w Walencji. Jego hasło brzmiało: *Przekaz wiary w rodzinie*. Tradycyjnie w ramach spotkania odbył się kongres teologiczno-duszpasterski. Jego zwieńczeniem było wieczorne czuwanie modlitewne i Msza św. rodzin z całego świata pod przewodnictwem Benedykta XVI. „Rodzina jest uprzywilejowanym środowiskiem, w którym każda osoba uczy się dawać i otrzymywać miłość” – powiedział papież do wiernych zgromadzonych na wieczornym czuwaniu. Podczas Mszy św. wieńczącej spotkanie Benedykt XVI powiedział, że rodzina jest rzeczywistością Bożą, nie tylko ludzką. Przypomniął przede wszystkim o cudzie przekazywania życia, u którego podstaw zawsze leży Boży zamysł. Podkreślił, że ta godność życia każdego dziecka Bożego widoczna jest zwłaszcza w tajemnicy Wcielenia. Benedykt XVI wskazał na rodzinę jako uprzywilejowane środowisko, w którym każda osoba uczy się dawać i otrzymywać miłość⁸.

Szóste *Światowe Spotkanie Rodzin* odbyło w dniach 14–18 stycznia 2009 r. w mieście Meksyk. Jego zawołaniem były słowa: *Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich*. Benedykta XVI w stolicy Meksyku reprezentował legat papieski kard. Tarcisio Bertone, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, który w sanktuarium Matki Bożej z Guadalupe przewodniczył modlitwie różańcowej i Mszy św. na zakończenie spotkania. Do jego uczestników dwukrotnie przesłanie skierował Ojciec święty. Benedykt XVI powiedział, że rodzina jest w sercu Papieża i zapewnił o swojej modlitwie w intencji wszystkich rodzin na całym świecie, zawierając je zarazem Matce Bożej z Guadalupe – aby „kroczyły drogą świętości”. „W Meksyku Ewangelia jest głęboko zakorzeniona, tworząc część kultury, tradycji i tożsamości mieszkańców. Trzeba chronić to bogate dziedzictwo, aby było siłą do utrzymania wartości moralnych i duchowych i żeby przewyciężało wszelkie trudności, jakie stają przed nowymi pokoleniami” – mówił Benedykt XVI. W ramach Spotkania odbyło się Sympozjum Teologiczno-Duszpasterskie,

⁸ Por. *Rodzina źródło życia i szkoła miłości*, red. D. Kornas-Biela, Lublin 2000; M. Dziewiecki, *Najpiękniejsza historia miłości. Portret mężczyzny i kobiety XXI wieku*, Kraków 2005; K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości. Zarys teologii małżeństwa i rodziny*, Poznań-Warszawa 1979; tenże, *Wspólnota życia i miłości. Zamysł Boży o małżeństwie i rodzinie*, Łomianki 2001; P. Petryk, *Ku wspólnotocie życia i miłości*, Lublin 1998.

którego prace przebiegały w trzech kierunkach: „Stosunki i wartości rodzinne”, „Rodzina a seksualność” oraz „Wychowawcze powołanie rodziny”. W tym spotkaniu Benedykt XVI przypomniał, za bł. Janem Pawłem II, że rodzina jest szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich i zadaniem rodziny jest przekazanie tych wartości młodemu pokoleniu⁹.

Ostatnie, siódme *Światowe Spotkanie Rodzin* odbyło się w Mediolanie dniach 30 maja – 3 czerwca 2012 r. i przebiegało pod hasłem *Rodzina: praca i święto*. Wstępem do tego wielkiego wydarzenia kościelnego i społecznego był Międzynarodowy Kongres Teologiczno-Duszpasterski. Benedykt XVI w *Liście* na te Dni napisał: „Praca i świętowanie są ściśle związane z życiem rodzin: warunkują ich wybory, wpływają na stosunki między małżonkami oraz między rodzicami i dziećmi, mają wpływ na relacje rodziny ze społeczeństwem, a także z Kościołem. Pismo Święte (por. Rdz 1-2) mówi nam, że rodzina, praca i dzień świąteczny to Boże dary i błogosławieństwa, które mają nam pomagać przeżywać życie w pełni po ludzku. Codzienne doświadczenie pokazuje, że prawdziwy rozwój osoby obejmuje zarówno wymiar indywidualny, rodzinny i wspólnotowy, jak i aktywność oraz relacje związane z pełnią funkcją, a także otwarcie na nadzieję i na Dobro nie mające granic. Niestety – kontynuował Papież – w naszych czasach planowanie i organizacja pracy pod kątem konkurencji rynkowej i największego zysku oraz traktowanie święta jako okazji do ucieczki od obowiązków i konsumpcji przyczyniają się do rozbitcia rodziny i wspólnoty oraz do upowszechniania indywidualistycznego stylu życia. Potrzebna jest zatem refleksja i działanie ukierunkowane na pogodzenie wymogów i czasu pracy z potrzebami rodziny oraz na przywrócenie prawdziwego znaczenia święta, zwłaszcza niedzieli, cotygodniowej Paschy, dnia Pańskiego i dnia człowieka, dnia rodziny, wspólnoty i solidarności”¹⁰.

Benedykt XVI zaprosił, by na nowo przemyśleć pracę i świętowanie w perspektywie rodziny zjednoczonej i otwartej na życie, dobrze uczestniczącej w życiu społeczeństwa i Kościoła, dbającej

⁹ Por. E. Kaczyński, *Małżeństwo i rodzina jako komunია osób*, art. cyt., s. 10-16; B. Mierzwiński, *Apostolat rodziny chrześcijańskiej*, art. cyt., s. 1-8.

¹⁰ Benedykt XVI, List na VII Światowe Spotkanie Rodzin w 2012 r., www.opoka.org.pl

o jakość relacji, a nie tylko o dobrobyt samej rodziny. Jednakże aby to wydarzenie rzeczywiście przyniosło owoce, nie może być faktem odosobnionym, lecz winno być włączone w odpowiedni program przygotowań o charakterze kościelnym i kulturalnym. Wyraził też nadzieję, że już w roku 2011, w 30. rocznicę ogłoszenia adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*, będącej «*magna charta*» duszpasterstwa rodzin, zostanie zapoczątkowany wartościowy program, obejmujący inicjatywy na poziomie parafialnym, diecezjalnym i krajowym, mające na celu uwydatnienie najprawdziwszych i najbardziej pozytywnych aspektów pracy i świętowania, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu na konkretne życie rodzin¹¹.

Rozwój duchowy rodziny przez ewangelizację

Wspólnota rodzinna stanowi szczególne miejsce ewangelizacji. Paweł VI w *Evangelii nuntiandi* stwierdził, że „rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny, świadomej tego zadania, wszyscy jej członkowie ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji” (EN 71). Jest to ewangelizacja wewnątrz rodziny, ale także wobec innych rodzin poprzez „świadczenie życia prawdziwie i ściśle chrześcijańskiego” (EN 41).

Do tych słów nawiązał bł. Jan Paweł II, który powiedział: „przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę (FC 84). Przez rodzinę toczą się dzieje człowieka, dzieje zbawienia ludzkości. (...) Rodzinom powierzono jest zadanie walki przede wszystkim o to, ażeby wyzwolić siły dobra, których źródło znajduje się w Chrystusie Odkupicielu człowieka, aby te siły uczynić własnością wszystkich rodzin, ażeby – jak to powiedziano w polskim Milenium chrześcijaństwa – rodzina była Bogiem silna” (*List do Rodzin* 23)¹².

¹¹ Tamże.

¹² Por. Jan Paweł II, *Kościół wspólnotą ewangelizującą*, Osservatore Romano, wyd. polskie 2(1993), s. 15-18; P. Góralczyk, *Rozwód i powtórne małżeństwo*, „Communio” 18(1998) 1, s. 113-130; W. Kawecki, *Nadzieje i zagrożenia*

Posłannictwo ewangelizacyjne rodziny jest zakorzenione w sakramencie chrztu, zaś nową formę otrzymuje poprzez łaskę sakramentalną małżeństwa. Bł. Jan Paweł II po wielokroć ubolewał, że obecne czasy odebrały małżeństwu i rodzinie świadomość tej godności, nastąpiła ich laicyzacja, oderwanie od naturalnych fundamentów, czego obrazem stały się rozwody, zabijanie nienarodzonych dzieci, eutanazja, łatwe uleganie społecznym chorobom np. alkoholizmowi, nienaturalne i wyjęte z kręgu rodziny programy wychowawcze i kształcące, odbierające nadzieję jutra troski materialne, kłótnie rodzinne, bunt i nieposłuszeństwo dzieci i młodzieży. Dzisiaj, rodzina przestaje być też ostoją wiary, moralności, tradycji narodowych i humanistycznych, zatracą swój społeczny wymiar i społeczne znaczenie.

Pismo Święte akcentuje rolę świadectwa Ewangelii Chrystusa. Opisując pierwotny Kościół, ewangelista Łukasz ukazuje nam wspólnotę ludzi w pełni oddanych Ewangelii: „Nie przestawali też, co dzień nauczać w świątyni i w domach, i głosić Dobrą Nowinę o Jezusie Chrystusie” (Dz 5, 42). W tym zdaniu, jak i w czasie lektury *Dziejów Apostolskich* możemy dostrzec dwa aspekty charakteryzujące chrześcijańskie przepowiadanie. Z jednej strony Ewangelia musi być głoszona publicznie całemu światu, z drugiej – musi być ona życiem, to jest przeżywana, czczona i krzewiona w rodzinie¹³. Rodzina jest podstawowym przedmiotem ewangelizacji i katechezy Kościoła, staje się jej nieodzownym i niczym niezastąpionym twórczym podmiotem. Aby nie tylko trwać w Kościele i czerpać z jego duchowych zasobów, ale także tworzyć Kościół w podstawowym jego wymiarze, rodzina musi być w sposób szczególny świadoma posłannictwa Kościoła i sobie właściwego udziału w tym posłannictwie¹⁴.

W posynodalnej adhortacji apostolskiej *Verbum Domini* papież Benedykt XVI, nawiązując do nauczania swego poprzednika bł. Jana Pawła II, zwraca uwagę na konieczność głoszenia słowa Bożego w rodzinie i małżeństwie chrześcijańskim: „Głosząc sło-

współczesnej rodziny, Kraków 1995; Ł. Idem, *Ewangelizacja w rodzinie chrześcijańskiej w nauczaniu Jan Pawła II*, „Studia Gdańskie” XX(2007), s. 275-292;

¹³ Por. J. Kudasiewicz, *Biblijne podstawy ewangelizacji, Szkoła Ewangelizacji i Życia Chrześcijańskiego*, Olsztyn 1993 r.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Homilia na otwarciu VI Synodu Biskupów*, 26.09.1980 r., w: *Nauczanie Papieskie*, t. III. 2, (1980), Poznań–Warszawa 1986, s. 386–387.

wo Boże, Kościół objawia rodzinie chrześcijańskiej to, czym ona jest i czym powinna być wedle zamysłu Pana. Dlatego nie można nigdy zapomnieć, że słowo Boże jest u początków małżeństwa (por. Rdz 2, 24) i że sam Jezus włączył małżeństwo do instytucji swojego królestwa (por. Mt 19, 4-8), wynosząc do rangi sakramentu, co pierwotnie wpisane było w ludzką naturę” (VD 65).

Zasadnicze wskazania odnośnie do roli rodziny w dziele ewangelizacji znajdujemy w adhortacji *Familiaris consortio*. „Uczestnicząc w życiu i posłannictwie Kościoła, który słucha nabożnie słowa Bożego i głosi je z pełną ufnością, rodzina chrześcijańska wypełnia swoje zadanie prorockie, przyjmując i głosząc słowo Boże; w ten sposób staje się z każdym dniem bardziej wspólnotą wierzącą i ewangelizującą” (FC 51). Wypełnienie tego zadania jest możliwe tylko wtedy, kiedy rodzina uświadomi sobie obowiązki i możliwości wzajemnej ewangelizacji.¹⁵

Ważna rola ewangelizacyjna rodziny wyrasta z jej sakramentalnego obdarowania i powołania. Sakrament małżeństwa nie tylko uzdalnia mężczyznę i kobietę do tworzenia wspólnoty osób w miłości, ale powołuje ich do świadectwa o Chrystusie i Jego miłości. Bez wątpienia rodzina jest podmiotem ewangelizacji, jedną z podstawowych wspólnot, która na różnych polach codziennego życia stwarza okazje do ewangelizacji.¹⁶ W *Familiaris consortio* bł. Jan Paweł II wylicza cztery podstawowe ewangelizacyjne zadania rodziny: tworzenie wspólnoty osób; służba życiu; udział w rozwoju społeczeństwa oraz uczestnictwo w życiu i posłannictwie Kościoła (por. FC 17). Są to również szczególne przestrzenie ewangelizacji rodziny.¹⁷

¹⁵ Por. St. Stefanek, *Specyfika ewangelizacji w środowisku rodziny chrześcijańskiej*, w: *Ewangelizacja odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, dz. cyt., s. 117.

¹⁶ Por. FC 51-54; AA 2.6; LG 35; K. Jeżyna, *Rodzina podmiotem i przedmiotem nowej ewangelizacji*, w: *Człowiek, Miłość, Rodzina. „Humane vitae” po 30 latach. Materiały z sympozjum KUL, 3-4.12.1998 r.*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, s. 281-316.

¹⁷ Dość obszernie te zadania ewangelizacyjne rodziny, oczywiście głównie w polskiej rzeczywistości, omawia bp Stanisław Stefanek w artykule: *Specyfika ewangelizacji w środowisku rodziny chrześcijańskiej*, w: *Ewangelizacja odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, dz. cyt., s.119-138.

Ewangelizacja rodziny prowadzi do uświadomienia rodzinie jej fundamentalnej roli w życiu jednostki, społeczeństwa i Kościoła¹⁸. To w rodzinie dokonuje się pierwsza ewangelizacja i inicjacja dzieci do życia chrześcijańskiego. Rodzice są odpowiedzialni za wypełnienie tej misji, zwłaszcza przez dobry przykład życia wiarą. Rodzice nie zawsze mogą temu podołać. Tworzenie wspólnot skupiających rodziny sprzyja formacji jej członków. Nie tylko w rodzinie, ale także w tych wspólnotach, dzieci, młodzież i dorośli dojrzewają do życia w pełni ludzkiego i chrześcijańskiego. „Należy uświadomić rodzicom, że katecheza i formacja parafialna uzupełniają formację dokonującą się w domu rodzinnym” (II PSP 36). Rekolekcje ewangelizacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, wykłady biblijne, pogadanki religijne dla rodziców, itp. takie właśnie mają zadanie: pogłębić wiarę i przygotować do dawania świadectwa chrześcijańskiego życia tak, by rodzina była „domowym Kościołem”, a życie małżeńskie i rodzinne opromienione Ewangelią, formą realizacji powołania chrześcijańskiego i drogą uświęcenia małżonków i dzieci¹⁹.

Obowiązek ewangelizowania w rodzinie i przez rodzinę jest konieczny i pilny tam, gdzie prawodawstwo antyreligijne ma na celu wręcz przeszkodzić w wychowaniu w wierze bądź tam, gdzie rozwinęła się niewiara, bądź tam, gdzie do tego stopnia wszystko przenika zeświecczenie, że w rzeczywistości czyni niemożli-

¹⁸ „Poza tym rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny świadomej tego zadania, wszyscy członkowie jej ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem. Rodzina staje się głosicielką Ewangelii dla wielu innych rodzin oraz dla otoczenia, w którym żyje”. EN 71. Por. Jan Paweł II, *Kościół wspólnotą ewangelizującą*, art. cyt., s. 16; W. Kawecki, *Kultura w strategii troski o rodzinę*, „Studia Theologica Varsaviensis” 1(2006), s. 92-106; J. Socha, *Katolicy świeccy a nowa ewangelizacja*, „Studia Gdańskie” XX(2007), s. 133-137.

¹⁹ Por. KK 11; FC 49. Rodzina jest sercem nowej ewangelizacji. Historia Kościoła potwierdza to od samych jego początków. Typowym przykładem jest św. Augustyn, który nawrócił się dzięki łasce Bożej wypłakanej obfitymi łzami przez jego matkę, św. Monikę. „To przede wszystkim poprzez wychowanie dzieci rodzina wypełnia swe posłannictwo głoszenia Ewangelii”. EN 92. Por. J. Bajda, *Rodzina w planie Bożym*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 120-121; por. Ł. Idem, *Ewangelizacja w rodzinie chrześcijańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Gdańskie” XX(2007), s. 275-289.

wą prawdziwą praktykę życia religijnego. Chodzi przede wszystkim o kraje komunistyczne i postkomunistyczne oraz o tzw. kraje „pierwszego świata”. Kościół domowy jest jedynym środowiskiem, w którym dzieci i młodzież mogą otrzymać prawdziwą katechezę na temat najbardziej podstawowych prawd²⁰.

Rodzina ma specyficzny sposób ewangelizowania, który nie polega na wielkich przemówieniach czy teoretycznych wykładach, lecz na codziennej miłości, prostocie, konkretnym życiu i świadectwie danym każdego dnia. Dzięki tej pedagogii rodzina przekazuje najważniejsze wartości Ewangelii. Taką metodą wiara przenika jak przez osmozę, w sposób tak niezauważalny, lecz tak rzeczywisty, że przemienia rodzinę w pierwsze i najlepsze seminarium, w którym rozwijają się powołania do kapłaństwa, do życia konsekrowanego oraz do życia w celibacie pośród świata. Ta służba małżonków i rodziców chrześcijańskich podtrzymuje Ewangelię i jest jak najbardziej służbą eklezjalną, to znaczy, jest zakorzeniona w jedynej misji Kościoła i z niej wypływa, a skierowana jest ku budowaniu Ciała Chrystusowego. Dlatego też posługa ewangelizowania prowadzona w rodzinie musi dokonywać się w komunii i odpowiedzialnie być zharmonizowana z posługą ewangelizacji i katechezy diecezji i parafii.

Charakter eklezjalny służby rodziny domaga się, aby misja ewangelizacyjna podejmowana przez rodzinę chrześcijańską miała wymiar misjonarski i katolicki, całkowicie zgodny z powszechnym mandatem Chrystusa: „Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu” (Mk 16, 15). Dlatego niektórzy rodzice będą czuli się przynaglani nieść Ewangelię Chrystusa „aż po krańce świata” (Dz 1, 8), jak to działo się w pierwszych wspólnotach chrześcijańskich. To w środowisku własnej rodziny musi być prowadzona działalność misjonarska poprzez zwiastowanie Ewangelii niewierzącym członkom rodziny, tym, którzy się oddalili od wiary, oraz rodzinom, które nie żyją zgodnie z powołaniem małżeńskim.

²⁰ Papież bł. Jan Paweł II, stwierdził, że: „Ewangelizacja jutra zależy w dużej mierze od Kościoła domowego. Jest on szkołą miłości, poznania Boga, poszanowania życia, godności człowieka”. Jan Paweł II, *Przemówienie inauguracyjne III Konferencji Ogólnej Episkopatów Ameryki Łacińskiej*, Puebla 28.I.1979, w: *Nauczanie Papieskie*, t. II.1, (1979), Poznań-Warszawa 1990, s. 95.

Rodzina chrześcijańska staje się wspólnotą ewangelizującą, przyjmując Ewangelię i dojrzewając w wierze. „Poza tym rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny świadomej tego zadania, wszyscy członkowie jej ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem. Rodzina staje się głosicielką Ewangelii dla wielu innych rodzin oraz dla otoczenia, w którym żyje” (EN 71)²¹.

Dzisiaj rodzina jeszcze bardziej zdaje sobie sprawę z tego, że jest koniecznym zasobem społeczeństwa i wzywa do bycia uznana jako podmiot socjalny o publicznym znaczeniu, wraz ze swoimi prawami i obowiązkami. Rodzina jest podstawowym środowiskiem kształtowania postaw patriotycznych.²² Równocześnie także i w Kościele wzrasta zainteresowanie rodziną chrześcijańską jako niezastąpionego podmiotu ewangelizacji. Wielokrotnie na ten temat wypowiadał się bł. Jan Paweł II: „rodzina chrześcijańska jest do tego stopnia wpisana w tajemnicę Kościoła, że staje się, na swój sposób, uczestnikiem zbawczego posłannictwa samego Kościoła... (będąc w ten sposób) wspólnotą «zbawioną»... (i) wspólnotą «zbawiającą»” (FC 49).

Wiara chrześcijańska umacnia rodzinę, aby mogła ją przekazywać innym. W pierwszych wiekach Ewangelia przechodziła spontanicznie od osoby do osoby, od małżonki do męża i odwrotnie; od rodziców do dzieci i z powrotem; od niewolnika do pana i *vice versa*. Rozprzestrzeniała się z domu do domu, ze środowiska w środowisko, z miasta do miasta, pomimo prześladowań. Również dzisiaj, w zsekularyzowanym świecie, apostołat osobowy i rodzinny jest najbardziej rozpowszechniony, jest najbardziej skuteczny

²¹ Ważnym posłannictwem rodziny jest gotowość podejmowania rozmaitych dzieł służby społecznej, zwłaszcza wobec chorych, upośledzonych i ubogich, nie otrzymujących pomocy od organizacji i instytucji. Chodzi o tworzenie warunków bardziej sprawiedliwych i zaspokajanie podstawowych potrzeb. Por. FC 43-44; por. K. Jeżyna, *Moralne przesłanie nowej ewangelizacji. Wezwanie do odnowy Kościoła i świata*, dz. cyt., s. 328.

²² Szerzej na ten temat napisał: M. Szymonik, *Rodzina środowiskiem kształtowania postaw patriotycznych*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” XXXIII(2005), s. 167-178.

i przekonujący. Wiele rodzin ewangelizuje we własnym domu przy pomocy modlitwy i wspólnego słuchania słowa Bożego, poprzez dialog, wzajemne budowanie, wzajemną miłość. Ewangelizują we własnym środowisku poprzez relacje z sąsiadami, rodziną, przyjaciółmi, kolegami z pracy, szkołą, kompanami w sporcie i w zabawie. Ewangelizują w parafii poprzez wierną obecność na niedzielnej Mszy świętej, poprzez systematyczną współpracę w katechezie swoich dzieci, poprzez włączanie się w działalność formacyjną, charytatywną, rekreacyjną, poprzez obecność na spotkaniach rodzin, grup, małych wspólnot, ruchów i stowarzyszeń, poprzez animowanie szlaków edukacyjnych młodzieży w kierunku miłości i w przygotowaniu narzeczonych do małżeństwa, poprzez bliskość z rodzinami, które znalazły się w trudnej sytuacji.

W sensie właściwym i wiarygodnym ewangelizują, nie te rodziny społecznie odpowiedzialne, nie rodziny praktykujące i jednocześnie dostosowane do zsekularyzowanego sposobu myślenia i działania, ale te rodziny, które posiadają konkretną duchowość chrześcijańską, to znaczy żywy i osobisty kontakt z Chrystusem i od Niego czerpią radość, nadzieję, motywację, energię, miłość do wszystkich, misyjną odpowiedzialność. „Wyzwania i nadzieje, którymi żyje rodzina chrześcijańska – podkreślił bł. Jan Paweł II – wymagają, aby coraz większa liczba rodzin odkryła i wniosła w praktykę konkretną duchowość rodziny w strukturę ich codziennego życia”. (Przemówienie 12.10.1980). Chodzi o to, aby rodzina wyszła poza próg domu rodzinnego z dobrze przemyślaną regułą życia i dojrzałymi postawami swoich członków²³.

Należy przyznać, że małżeństwo i rodzina napotyka dzisiaj coraz to nowe problemy utrudniające ewangelizację. Współczesne trendy społeczne, stawiając demokrację, tolerancję, własne potrzeby nad prawdziwą miłość i odpowiedzialność, uniemożliwiają wypełnienie tego powołania. Powszechny egoizm, niezrozumienie, obojętność, brak czasu oraz wielorakie uzależnienia ograniczają prawdziwą ewangelizację rodzin²⁴. Dodać należy, że proces do-

²³ Por. St. Stefanek, *Specyfika ewangelizacji w środowisku rodziny chrześcijańskiej*, w: *Ewangelizacja odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, dz. cyt., s. 138; M. Wójcik, *Szczęśliwa rodzina*, Warszawa 1994; J. M. Jackowski, *Czas rodzin*, Szczecinek 2007.

²⁴ Por. G. Bobak, *Posługa Kościoła wobec rodzin z problemem alkoholowym*, w: *Rodzina, młodzież, media. Problemy z życia i działalności Kościoła*

rastania do pełnej komunii osobowej małżonków nie jest sprawą łatwą. Nierzadko naznaczony jest konfliktami i napięciami, które wynikają z różnicy płci. Ostatnimi czasy w badaniach naukowych kwestia ta otrzymała nowe sposoby interpretacyjne. Jednym z nich jest teoria „gender”, zaproponowana po raz pierwszy przez R. Unger, która głosi, że tożsamość płciowa tworzy się w wyniku wchodzenia w relacje z samym/samą sobą, z najbliższymi partnerami/partnerkami, czy wreszcie ze społecznością i przyjmowania ról wyznaczonych przez społeczeństwo kobietom czy mężczyznom. Należy zatem dokonać ważnego rozróżnienia pomiędzy płcią biologiczną (ang. *sex*) a płcią kulturową (ang. *gender*)²⁵. Filozofia ta prezentuje zawężoną wizję płciowości, bez odniesienia do norm i zasad moralnych, które postrzega jako produkt opresyjnego systemu heteroseksualnego. Wobec popularyzacji tejże teorii należy podjąć kroki, zmierzające do promocji chrześcijańskiej wizji płciowości, w oparciu o pogłębioną refleksję wzbogaconą o teologię ciała w ujęciu bł. Jana Pawła II²⁶.

Summary

The future of humanity, as John Paul II wrote, goes by the family (FC 84). The article refers above all to the rich teaching of the Church on marriage and family. Also shows the path of spiritual development family indicated by Pope John Paul II and Benedict XVI during the World Meeting of Families (1994-2012). Author discusses at some length the family's spiritual growth through evangelism. The family is evangelizing community. The family must go beyond the threshold of the family home with the testimony of the gospel values, in spite of the many difficulties encountered.

w *Polsce*, Biblioteka Teologii Pastoralnej VI, red. J. Przybyłowski, E. Robek, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011, s. 17-29.

²⁵ Por. U. Rhoda, *Toward a Redefinition of Sex and Gender*, „American Psychologist”, nr 34, s. 1085-94; S. de Beauvoir, *Druga płeć*, Kraków 1972; J. Powąska, *Gender – szansa czy zagrożenie dla małżeństwa?*, w: *Rodzina, młodzież, media. Problemy z życia i działalności Kościoła w Polsce*, dz. cyt.; s. 79-89.

²⁶ Por. J. Powąska, *Gender – szansa czy zagrożenie dla małżeństwa?*, w: *Rodzina, młodzież, media. Problemy z życia i działalności Kościoła w Polsce*, dz. cyt.; s. 88-89.